

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac Ex Probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniae Agrippinae, 1713

Q. 93. Qualis actus debeat esse dolor, qui requiritur ad Sacramentum
Poenitentiae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42624

gratia excitans sive supernaturalis illustratio intellectus & pia motio voluntatis inducens ad poenitendum, quam Deus operatur in nobis sine nobis liberè operantibus. 2. Actus fidei circa necessaria creditu necessitate medii ad justificationem. 3. Timor aliquis servilis pœnæ ut infligendæ à Deo. 4. Spes veniæ & salutis per Christi merita. 5. Aliqua ad Deum conversio, quæ sit inchoata dilectio. 6. Quidam timor filialis Dei. 7. Actus supernaturalis prudentiæ dictans hic & nunc esse poenitendum. Neque tamen dicimus, quòd singuli hi actus sint necessarii, sed quòd ordinariè interveniant, & per illos tanquam per gradus optimè ducamur ad poenitentiam, quinam autem ex his sint absolute necessarii, intelligetur ex dicendis.

Q. 93. *Qualis actus debeat esse dolor, qui requiritur ad Sacramentum Poenitentia.* R. §. 1. Debet esse actus voluntarius & liber, uti fides docet contra hæreticos apud Bellarm. 1. 2. c. 2. sic enim definit Trid. sess. 14. De pœn. can. 5. *Si quis dixerit eam contritionem &c. esse dolorem coactum & non liberum ac voluntarium, anathema sit.*

§. 2. Debet esse honestus: & re ipsâ est talis etiam pro statu legis gratiæ, uti iterum doce fides & Trid. suprâ contra eosdem hæreticos apud Bellarm. suprâ, qui dicunt nos per dolorem de peccatis impleri peccatis, ideòque nunc veniam peccatorum obtineri per solam fiduciam de remissione illorum; sed contra est, nam imprimis Scriptura nos admonet & provocat ad dolorem de peccatis Pl. 50. v. 19. *Cor contritum & humiliatum Deus non despiciet.* Deut. 4 v. 29. *Invenies eum, si tamen toto corde quasièris. & totâ tribulatione animæ tuæ* Ezech. 18. v. 21. *Si au-*

tem impius egerit pœnitentiam &c. vitâ viver. Matthæi 3. v. 2. & c. 4. v. 17. Pœnitentiam agite. Marci 1. v. 15. Pœnitementi. Lucæ 5. v. 32. Non veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam. Lucæ 13. v. 5. Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis. 2. ad Corinthios 7. v. 10. Quæ secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Deinde per pœnitentiam non intelligi inanem illam fiduciam, patet ex Jonæ 3. v. 9. ubi Ninivitarum pœnitentes sperabant quidem veniam, attamen incerti erant, dicerent. Quis scit, si convertatur & ignoscat Deus? Hinc etiam S. Cyprianus Serm. De lapsis, ait, Nec desperantes misericordiam Domini, nec tamen iam veniam vindicantes. Ratio autem est, quia Deus nullibi promisit veniam nihil agentibus, sed simul postulat actus pœnitentiæ, uti patet ex citatis locis, ergo.

664. §. 3. Angel. Silv. Rosell. aliique apud Vasquez q. 92. a. 1. dub. 1. putarunt ad hoc Sacramentum non requiri actualem & verum dolorem, sed sufficere voluntatem suscipiendi Sacramentum cum negatione actualis affectus ad peccatum; sed hanc sententiam vocant Vasquez erroneam, Suarez d. 20. s. 1. n. 2. improbabilem & hoc tempore temerariam, Illus. n. 35. profertur improbabilem & non securam. Corduba, Beza, Sot. Canus apud Dicast. d. 6. n. 119. Item Caj. Tellez. Valent. aliique apud Moyam tr. 3. d. 5. q. 3. n. 3. putarunt sufficere, si quis bonâ fide putet se dolere, quamvis re ipsâ non doleat, sed oppositum certum esse dicit Illus. n. 36.; quamvis enim sic confitens excusetur à peccato, non ideo ponitur essentia Sacramenti: unde sicuti quando Trid. dicit peccatorem per contritionem justificari

ficari extra Sacramentum, in Sacramento autem per absolutionem, non potest intelligi contritio vel absolutio existimata tantum, sed verè existens, ita & hìc debet verè existere & adesse dolor. Ratio autem est, quia talis existimatio non potest dare sufficientiam vel efficaciam, quam dolor ex Christi institutione habet, ergo.

§. 4. *Palud. Nav. Sa* apud *Dicast. n. 125.* putarunt satis esse, si quis doleat se non dolere; sed hanc sententiam vocat etiam prorsus improbabilem & non securam *Illf. n. 35.* eamque rectè refutat *Arr. d. 37. n. 21.* Similiter quamvis aliqui dixerint sufficere quamcunque displicentiam peccati & velleitatem non peccandi de cætero, imò licèt aliqui apud *Moyam q. 2. n. 3.* putarint impediri quidè effectum Sacramenti, attamen non obesse valori, si quis sine ullo actu doloris accedat, etiam si sciens se per hoc peccare mortaliter, dummodo se de hoc ipso peccato accuset & absolvatur, tamen hanc opinionem vocat *Suar. f. 5. n. 4.* improbabilem, *Aversa q. 11. f. 1.* improbabilem & prorsus falsam: hinc absolutè tenendum est requiri verum dolorem de peccatis, quia Concilia dicunt dolorem esse partem, nihil autem horum est simpliciter dolor. Notant tamen *Arr. n. 22 & Dicast. n. 127.* vix fieri posse, ut quis efficaciter doleat de carentia doloris, & re ipsà non doleat, quamvis enim non experiatur sensibilem dolorem, tamen habebit spiritualem, ideóque putant ejusmodi hominem tutò accedere posse ad Sacramentum. Addit *Less. in Auët. v. Confessio Casu 1.* abundanter sufficere hunc actum, ò maledicta peccata, quibus Deum meum offendì,

fendi, vel quibus animam meam gratiâ divinâ
privavi, & æternis pœnis obstrinxi &c. Vide
dicenda n 679.

666. §. 5. *Silv. Rosell. Vivald.* & alii putârunt non
requiri dolorem formalem, sed sufficere vir-
tualem contentum in amore Dei, quam senten-
tiam *Tamb. De con. l. 1. c. 1. §. 5.* vocat proba-
bilem. Similiter *Moya q. 12.* dicit sufficere pro-
positum formale non peccandi de cætero, si sit
virtualis dolor, quam sententiam *Victoria* vocat
probabilem; sed *Amic. d. 12. n. 2. Tann. q. 6. n. 73.*
Dicast. n. 4. Platel. n. 63. dicunt certum esse,
quòd requiratur dolor formalis: *Suar. d. 20. l.*
I. putat oppositum esse temerarium, *Vasq. q. 92.*
a. 1. dub. 1. erroneum, quamvis *Illf. n. 34.* dicat
sententiam nostram esse tantùm communio-
rem & probabiliorem. Ratio autem est, quia
Florent. & Trid. requirunt contritionem ali-
quam tanquã partem hujus Sacramenti, quam
dicunt esse dolorem ac detestationem de pec-
cato commisso, hæc autem omnia sonant do-
lorem simpliciter & sine addito, adeoque for-
malem, amor enim Dei & propositum non di-
cuntur simpliciter dolor, sed cum addito, vir-
tualis, ergo quamvis amor Dei super omnia,
itemque propositum non peccandi de cætero
conceptum ex motivo bonitatis Dei super om-
nia dilecti justificent hominem, tamen per il-
la sine dolore formali haberi non posset Sacra-
mentum Pœnitentiæ. *Nec obstat,* quòd *Trid. sess.*
14. De pœn. c. 3. dicat hunc contritionis mo-
tum omni tempore fuisse necessarium ad im-
petrandam veniam peccatorum, sic autem non
fuerit semper necessarius dolor formalis, sed
de se sufficiat amor Dei super omnia, *nam ibi*
loqui-

loquitur
tio pecca
malis, h
tum rec
qui ex re
Deum, q
hinc rec
elicitum
set & al
non deb
raliter in
re non p
peccato
simul n
idem es
concept
secundu
terita.

§. 6
4. putâ
turalem
merari
dicunt
videri e
cramer
pernat
trition
dispon
S., ide
mailli
& adj
oport
dispon
tem æ
sizio a

loquitur de contritione, quam præcedit cognitio peccati commissi, quæ semper est dolor formalis, hinc dicit talem dolorem ad Sacramentum requiri, qualis semper fuit necessarius illi, qui ex recordatione peccati commissi fertur in Deum, quod semper fit per dolorem formalem; hinc rectè notant *Con. & Tamb. supra*, si quis post elicitedum actum amoris in Deum confessus esset & absolutus, immemor formalis doloris, non debere esse scrupulosè sollicitum, quia moraliter impossibile est, imò absolutè contingere non potest, inquit *Escob. q. 88. a. 5.* ut qui peccatorum memor Deum amat super omnia, simul non detestetur peccata ut mala Deo. Et idem est de proposito non peccandi de cætero, concepto ex motivo universali bonitatis Dei secundùm se complectente etiam peccata præterita.

§. 6. *Sot. Canus & alii apud Moyam supra q. 667.* putârunt sufficere dolorem honestum & naturalem, sed hanc opinionem aliqui vocant temerariam, alii erroneam & contra fidem, alii dicunt sapere hæresin, hinc *Platel. n. 636.* dicit videri esse de fide, quod dolor ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requisitus debeat esse supernaturalis, nam i. *Trid. supra c. 4.* docet attritionem, quæ ad gratiam in hoc Sacramento disponit, esse donum Dei & impulsam Spiritûs S., ideoque etiam sess. 6. can. 3. dixerat anathemam illi, qui assereret sine Spiritûs S. inspiratione & adjutorio posse hominem pœnitere, sicut oportet; ubi rationem insinuat, quia dolor disponit ad gratiam & consequenter ad salutem æternâ, omnis autem propriè dicta dispositio ad salutem debet esse proportionata ad finem

nem ultimum & supernaturalem, ergo debet esse supernaturalis. 2. *Innocent. XI.* damnavit hanc 57. prop. *Probabile est sufficere attritionem naturalem, modò honestam.* Quæ damnatio, cum in genere ponat attritionem naturalem, intelligenda est de omni attritione naturali, quid quid contradicat *Carden.* ad istam prop. n. 8. putans non loqui de illa attritione naturali, quæ respiciat motivum supernaturale. Imò contra *Vasq. Bonac. Hurt. & alios*, quorum sententiam *Dicast. d. 6. n. 12.*, vocat satis probabilem; longè probabilius est hunc dolorem debere esse in entitate sua supernaturalem, & non sufficere supernaturalem quoad modum, vel tantum extrinsecè ratione acceptationis divinæ, quia dolor hic requirit principium supernaturale, à quo dependeat, ut pluribus probat *Gorm. p. 1. à n. 375.* Et quamvis *Suar. Lugo, Côn. & alii* putent actum in entitate naturalem, dummodo eliciatur ex gratia per Christum, posse esse etiam meritorium vitæ æternæ, quod *Moya. n. 17.* dicit esse probabile, tamen probabilius est oppositum, nam gratia non dignificat actum in se naturalem, sicuti enim si filius Regis faciat opus commune rustico, non ideo meretur præmium regale, ita si homo, etiam habens gratiam, faciat opus naturale, ad quod se per accidens habet gratia, si in illud nullum principium supernaturale influat: Hinc 3. Ad dolorem pro hoc Sacramento prærequiruntur actus fidei & spei supernaturalis, uti constat ex dictis l. 2. à n. 18. sed non aliam ob causam, nisi quia dolor debet esse in se supernaturalis, uti notant omnes cum *Dicast. n. 17. & Stôz. l. 1. p. 2. num. 19.*, ut nempe ex parte intellectûs adfit cogni-

cogniti
dirigat
ruralis
præea
natural
go. Vi
cavi, c
tur. Et
ibidem
§. 7
1. doc
quiri, u
rem fu
tur esse
2. & 3
valore
situm
cluder
dicit
mente
exclud
cacem
cetur,
comp
cati, c
dolor
simpl
non
pecca
sed ad
§.
non h
sensu
quod
beatu

cogni-

cognitio supernaturalis & proportionata, quæ dirigat; & ex parte voluntatis motus supernaturalis & proportionatus, qui erigat, ita ut nisi præeant istæ dispositiones, principium super-naturale adjuvans non influat in dolorem, ergo. Videri possunt dicta l. 2. à n. 19. ubi explicavi, quorum objectorum fides prærequiratur. Et quæ contra ista opponi possunt, solvi ibidem à n. 26.

§. 7. Aliqui apud *Carden.* in 1. crisi d. 70. c. 668. I. docuerunt ad effectum hujus Sacramenti requiri, ut dolor sit efficax, attamen ad illius valorem sufficere, si dolor invincibiliter existimetur esse efficax; sed oppositum rectè ostendit c. 2. & 3. Hinc absolute dicendum est dolorem ad valorem & effectum hujus Sacramenti requisitum debere esse efficacem, id est, debere excludere voluntatem peccandi, nam *Trid.* supra dicit dolorem disponere ad gratiam in Sacramento obtinendam, si voluntatem peccandi excludat, ex quo colligitur non ideo dici efficacem, quòd faciat, ut nunquam amplius peccetur, sed quia est talis, ut quamdiu est, cum illo componi non possit voluntas efficax illius peccati, de quo est dolor. Ratio autem, cur talis dolor requiratur, est hæc, quia alioquin homo simpliciter nõ convertetur à peccato ad Deum, non est autem credibile Deum illi remittere peccatum, qui ab hoc simpliciter non avertitur, sed ad illud manet actualiter conversus, ergo. 669.

§. 8. Hic dolor etiam debet esse sensibilis, non hoc sensu, quòd debeat elici ab appetitu sensitivo, aut sentiri in corpore, nam sufficit, quòd sit purè spiritualis & in sola voluntate habeatur, sed hoc sensu debet esse sensibilis, quòd

debeat per confessionem vel aliud signum externè manifestari, uti omnes communiter docent vel supponunt cum *Côn. d. 4. n. 44. Laym. l. 5. t. 6. c. 4. n. 4. Lugo d. 14. à n. 15. Arr. d. 37. l. 2. Palav. n. 276. contra paucos recentiores & Moyam d. 5. q. 10. n. 2. qui negant. Ratio nostra est, quia confessio, secundum omnes, ut sit Sacramentalis, debet esse aliquo modo dolorosa, alioquin nec Sacerdos, qui est Judex, cognosceret dispositionem necessariam poenitentis, nec illa ipsa confessio censeretur vera accusatio poenitentis. Congruentia autem est, quia hic dolor est pars Sacramenti, quod est signum sensibile pro hominibus à Christo institutum, ideoque congruebat Sacramentum quoad omnes partes, quas ponunt homines, dici signum humanum & sensibile, vel per se vel saltem per aliquid aliud, per quod exterius innorescat; unde etiam intentio Ministri manifestari debet saltem per absolutionem, intentio autem poenitentis per confessionem vel aliud signum.*

670. §. 9. Dolor ad effectum hujus Sacramenti requisitus debet esse universalis respectu mortalium, id est, debet se extendere ad omnia mortalia non remissa, nam in hac providentia non remittitur unum mortale sine altero, quia nullum mortale remittitur sine infusione gratiæ, quæ gratia pugnat cum omni mortali, neque ullum mortale remittitur sine efficace dolore de illo, uti dictum est nu. 668., ergo si desit dolor de unico mortali non remisso, desit dolor requisitus ad remissionem cujuscunque mortalis.

Obji. Ad effectum hujus Sacramenti non requiritur

quiritur confessio nequidem virtualis omnium peccatorum, nam si quis confiteatur furtum, & bonâ fide dicat se non fecisse perjurium, quamvis fecerit, per absolutionem accipit gratiam, ergo nec requiritur dolor nequidem virtualis omnium. R. n. conseq. Confessio omnium est tantum de necessitate præcepti, & omitti potest quandoque, etiam scienter, uti dicitur à n. 1140. E contra aliquis dolor sive retractatio omnium mortalium est secundum præsentem Dei ordinationem de necessitate medii, ad hoc, ut aliquod mortale remittatur, secundum dicenda n. 679.

671.

§. 10. Non est necesse, ut dolor ad hoc Sacramentum requisitus sit ex uno motivo universali se extendente ad omnia mortalia, *Suar. Dicast. d. 6. dub. 4. Aversa q. 11. f. 5.* & communis contra *Bonac.* & alios, quia si quis tantum habeat peccata furti & perjurii, eliciâtque duos actus doloris ex motivis specialium honestatum, quas habent justitia & religio, habet dolorem se extendentem ad omnia sua peccata, ergo habet dolorem hoc sensu universalem, nec ratio est requirendi universaliorem, cur enim tenebitur detestari vel dolere de aliis peccatis, quæ non fecit? Itaque in hoc casu tenebitur tantum habere propositum universale de vitandis impofterum omnibus mortalibus, uti dicitur à n. 898., & sic habebitur totum illud, quod ad contritionem pro Sacramento Pœnitentiæ requirit *Trid. sess. 14. De pœn. c. 4.* nempe dolorem ac detestationem de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero, ubi per dolorem de peccato commisso satis signanter innuit non requiri dolorem absolute

lutè universalem, sed de peccatis commissis & non remissis, dummodo adsit propositum excludens omne peccatum pro futuro. Notat tamen rectè *Dicast.* n. 63., si prudenter timeat, etiam alia peccata habeat, teneri ad dolorem absolutè universalem, ne exponat Sacramentum periculo saltem carendi suo effectu.

Obji. S. Tho. p. 3. q. 86. a. 3. in *O.* ait, Non potest esse verè pœnitens, qui de uno peccato pœnitet & non de alio. *Et.* ait de pœnitentia, quæ extra Sacramentum fit, tractat enim ibi de virtute pœnitentiæ, & postea priùs in q. 90. tractat de Sacramento

672. Q. 94. An Sacramentum Pœnitentiæ possit esse validum & informe ratione doloris se non extendentis ad omnia mortalia. *Et.* Negant *Vasq. Con. Laym. Sa, Turr. Fagund. Castrop. J. Sanch. Martinon. Amic. d. 12. s. 6. Arr. De Sacram. d. 13. s. 2. Palat. c. 31. Moya d. 5. q. 2. n. 6. Mlodz. d. 6. q. 2. Gormac. p. 2. n. 284. Platel. n. 720. Haun. l. 4. n. 996. Sperer n. 263. Todtf. q. 97.* sed probabilius affirmant plurimi antiqui, quos refert & sequitur *Averro. q. 54. s. 5.* Sequuntur Thomistæ communissimè cum *Gonet d. 10. a. 1. Item Henriq. Suar. Tolat. Tann. G. Hurt. Valent. Fill. Lugo, Bonac. cum Dicast. d. 6. n. 84. Item Perez, Salas, Escob. cum August. Laurentio in Syntagm. t. 2. tr. 3. d. 3. n. 204.* Accedunt *Rosner, Carden. in. 1. crisi d. 70. c. 1. & 2.* aliique recentiores communissimè cum *Cob. in Exp. t. 6. n. 177. Illj. n. 49.* & hanc sententiam vocat in praxi probabilissimam *Dian. p. 3. l. 4. R. 65. Probatur* 1. autoritate, nam in illis, quæ pendent à voluntate Dei, multum ponderis habet iudicium plurium & graviorum Autorum, atqui pro nostra sententia stant plures & graviores, uti certum est, probatque *Dicast. supra*